

Az újításokról és találmányokról szóló rendelet fő szempontjai

Írta: Perédi Károly, az Országos Találmányi Hivatal elnöke

A Minisztertanács augusztus hó végén megjelent 53/1955. (VIII. 25.) számú rendeletének két fő célkitűzése van: egyfelől a régi rendelet hiányosságai folytán tapasztalt lazaságok megszüntetése, másfelől az újítóknak helyes irányú, a műszaki színvonal eddiginél gyorsabb ütemű emelésére való serkentése. E célok csak akkor lehet elérni, ha minden dolgozó, különösképpen pedig az újítók megismerik és megértik a rendelet új rendelkezéseit és szellemét.

A Minisztertanács új rendelete a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének és a Szovjetunió Minisztertanácsának a technika fejlesztésére és a műszaki színvonal emelésére nemrég adott útmutatásait tükrözi. Az új rendelet nagy segítséget jelent az üzemek és a szakminisztériumok gazdasági vezetőinek, pártszervezeteinek a termelékenység emelésére, az önköltség csökkentésére, a minőség javítására és a műszaki színvonal emelésére irányuló munkájukban. Ehhez azonban szükséges, hogy egyrészt az új rendelet legfontosabb rendelkezéseit maguk is jól megismerjék, másrészt, hogy a maguk területén igyekezzenek a dolgozók minél szélesebb körében megismertetni az új, nagyjelentőségű rendelkezéseket.

Ez év végére elkészül az Országos Találmányi Hivatal által kiadandó, az újítási előadók számára oktatási tankönyvül is felhasználható rendelet-magyarázat. A rendelet szövege egymagában nem alkalmas arra, hogy az új rendelkezéseket és azok célkitűzéseit megmagyarázza és népszerűsítse. Ezért az új rendelet-magyarázat megjelenéséig is hasznos lesz, ha a főbb szempontok szerint csoportosítva ismertetjük az új rendelet intézkedéseit és ezek célját.

a) A népgazdaság érdekei és a műszaki színvonal emelése

1 Az újítómozgalmat — helytelenül — sokan a tervrendszeren kívüli olyan dolognak tartották, amely az újítási előadók hálózatának külön ügye. Ennek megfelelően azt gondolták, hogy az újításokat nem is kell sem a vállalati, sem az iparági, még kevésbé a népgazdasági tervezésnél figyelembe venni. Az újításokat és találmányokat, mint az új technika fontos forrásait, a műszaki fejlesztési tervek elkészítésénél nem, vagy nem kellő mértékben vették figyelembe. Emiatt a tervben nem is biztosították a bevezetés anyagi előfeltételeit és így számos nagyjelentőségű újítás és találmány gyakran

évekig megvalósítatlan maradt. Sok helyen az a rendkívül káros gyakorlat is kialakult, hogy végleg elutasítottak egyébként kitűnő javaslatokat azzal az indokolással, hogy nincs anyag, kapacitás, vagy beruházási keret a kivitelezésükre. Pedig számos esetben a következő tervidőszakra — tervezés esetén — már biztosíthatók lettek volna a bevezetés előfeltételei. A végleg elutasított javaslattevő a következő évben már rendszerint nem tette meg újból javaslatát, nem is tudta, hogy az akadályok már elháríthatók, az újítási előadó pedig legtöbbször nem nézte meg, hogy az elmúlt évben milyen címen mely javaslatokat utasítottak el. Még kevésbé figyelte ezt az egyszemélyi elbíráló. Világos, hogy ez a „terven kívüliség” az újítóknak is sérelmes és a népgazdaságra is káros volt. Az elmúlt évben pl. kerekén 500 ezer benyújtott javaslat közül 250 ezer javaslatot fogadtak el és nem lehetetlen, hogy az elutasított 250 ezer javaslat között több tízezer olyan van, amely ez évben már megvalósítható lenne. Az új rendelet kötelességévé teszi az állami szervek vezetőinek, hogy biztosítsák az újítások és találmányok tervszerű bevezetésének előfeltételeit. Előírja, hogy az újításokkal való foglalkozás a gazdasági munka szervezésébe. Ezáltal az újítások beépülnek a tervrendszerbe és megvalósításuk a tervben biztosított anyagi előfeltételek mellett történik majd meg.

2 Nemcsak az újítók számára volt sérelmes, hanem a népgazdaságnak is évi sokmillió kárt okozott az újítások bevezetésének lassú üteme, sőt sok esetben elmaradása. 1954-ben pl. 32 ezer elfogadott újítást nem vezettek be. Az újítások bevezetését nemcsak a tervezési kötelezettség biztosítja az új rendeletben. A jövőben a nagyjelentőségű újításokat a minisztériumban is nyilván kell tartani és a műszaki fejlesztési főosztály vezetőjének a műszaki tanács előtt rendszeresen be kell számolnia arról, hogy a nagyjelentőségű újítások és találmányok bevezetésére készített intézkedési terveket az előírt határidőkre a felelős személyek hogyan hajtották végre. A bevezetést egyébként a későbbiekben ismertetett úgynevezett közreműködői jutalom az egyéni ösztönzéssel is hathatósan meg fogja gyorsítani.

3 Az eszmei díjazások aránya a kalkulációs alapon történő díjazásokhoz képest az elmúlt években feltűnően nagy volt (75%). Nem volt semmi fék, amely ezt az újítóknak és a népgazdaságra egyaránt káros je-

lenséget meggátolhatta volna. Az eszmei díj azért volt vonzó, mert az újító hamarabb kapta kézhez és mert nem kellett utókalkulációt készíteni, ami viszont egyes szervek kényelmét szolgálta. Sok esetben azonban az eszmei díjat óvatosan alacsony értékben szabták meg és ezzel az újítót károsították. A népgazdaság számára pedig nem volt mód a ténylegesen elért eredmény kimutatására, nem tudták azt megfogni és hasznosítani, beleolvadt a vállalatok egyéb eredményei és veszteségei közé. Az eszmei díjak arányának gyors- és gyökeres megváltoztatását az új rendelet azzal az intézkedéssel biztosítja, hogy a jövőben eszmei díjazást csak akkor lehet megállapítani, ha a főmérnök és a főkönyvelő fejelemi felelősség mellett igazolják, hogy az adott esetben a népgazdasági eredmény forintban nem kalkulálható. Továbbá az eszmei díj ezentúl nem fizethető ki hamarabb, mint a kalkulált díj.

4 Nagy szükség volt az újítások révén elért népgazdasági eredmények azonos elvek és módszerek szerinti kiszámítását, mérését és kimutatását célzó rendeletre is. Ezeket — az új rendeletben lefektetett elvekkel összhangban — a pénzügyminiszter már kiadta. Nem vetett jó fényt a mozgalomra, hogy sok esetben helytelen számítási alapon és módszerrel, az eredményt rontó kihatások figyelembevétele nélkül, sokszor szűklátókörű vállalati szemlélettel történt az elért népgazdasági eredmények megállapítása és hogy ezt az eredményt sem lehetett gyakran megbízhatóan kimutatni és a tervezésnél számításba venni. A 14/1955. P. M. számú rendeletre vonatkozó végrehajtási utasítást a minisztériumok rövidesen kiadják. Az idevágó rendelkezésekkel részletesebben az Újítók Lapjának ez a száma másutt foglalkozik.

5 Az új rendelet figyelembe veszi a Szovjetunió Minisztertanácsának a műszaki színvonal emelésével kapcsolatos legutóbbi határozatában a kooperáció jelentőségére történt felhívást is. Az újítási feladattervekkel kapcsolatban ez a határozat ugyanis úgy rendelkezik, hogy azok kitűzésénél a jövőben nemcsak a saját vállalatban belüli problémákat kell szem előtt tartani, hanem ki kell tűzni azokat a feladatokat is, amelyek megoldása előnyösen hat ki más vállalatok önköltségére, termelékenységére vagy kapacitására. Fontos kérdés ez, mert az alap- és félkész termékeket előállító vállalatok jó vagy rossz munkája nagymértékben befo-

6 A minisztérium új feladata a jövőben saját területén a tapasztalatcsere lebonyolítása, továbbá az újtómozgalom propagandájával kapcsolatos állami feladatok ellátása.

7 Az OTH feladatait a korábbi rendelet túlságosan általánosságban határozta meg. Az új rendelet kimondja, hogy az OTH az újtói és feltalálói tevékenység fő elvi kérdéseinek központi irányító szerve. Mint ilyen közreműködik az újtói és feltalálói mozgalom fejlesztésében, ellenőrzi az újtási rendelet megtartását, dönt abban a kérdésben, hogy valamely újtás találmány-e, előmozdítja — saját eszközeivel — egyes nagy jelentőségű javaslatok megvalósítását, összefogja, értékeli és véleményes javaslattal felsőbb szervek elé terjeszti a mozgalom által elért népgazdasági eredmények statisztikáját. Az OTH-nál újtási döntőbizott-

ság és 25 ezer Ft-ot meghaladó díjat megállapító bizottság működik. Intézi a szabadalmak szerzői tanúsítványok kiadásával kapcsolatos ügyeket, stb. Az új rendelet határozott profilt ad az OTH-nak, leválasztja a reá nem tartozó feladatokat és erőit a főbb feladatok ellátására irányítja.

★

Remélhetőleg a fenti négy szempont szerinti csoportosításban megvilágított rendelkezések ismerete segítséget ad azoknak az elvtársaknak, akik szívükön viselik az újtómozgalom ügyét és azon fáradoznak, hogy a dolgozók széles rétegei legyenek tisztában a Minisztertanács e nagy jelentőségű rendeletével, s így mihamarabb jelentkezzenek azok a nagy eredmények, amelyeket ettől a rendeletről joggal elvárunk.

TAPASZTALATCSERE-PÁLYÁZAT

Annak ellenére, hogy a tapasztalatcsere egyik jelentős tényezője a technika fejlesztésének, ez a mozgalom eddig nem fejlődött kellően. Az üzemi sovinizmus, a szűklátókörűség, a bürokrácia fékezi még sok helyütt a kiszélesedését. Mindannyiunk feladata, hogy harcoljunk az ilyen akadályozó tényezők felszámolásáért, s a tapasztalatcsere eredményeinek növelésével is elősegítsük a technika fejlődését, ezzel dolgozó népünk életszínvonalának emelését. Az újtómozgalom legdöntőbb kérdése most a már elért eredmények általánosítása, a jó újtások bevezetése mindenütt, ahol csak alkalmazhatók. A második öt éves tervre való felkészülés időszakában legyen tehát újtómozgalmunk irányító jelszava: az újtások tömeges elterjesztésével a technika fejlesztéséért!

E cél érdekében az Országos Találmányi Hivatal és az Újtók Lapja pályázatot ír ki az üzemek és a vállalatok valamennyi dolgozója (újtási előadók, kísérleti műhelyek beosztottai, újtók, brigádok stb.) részére. A pályázati feltételek szerint azok részesülnek pályadíjakban, akiknek a javaslatára az Újtók Lapjában tapasztalatcsere bármikor leközölt újtásokból 1955. január 1—december 31. között a legtöbbet vezették be. A pályázaton részvevő dolgozók tehát bejelenthetik a pályázat nyilvánossághozatala előtt, az Újtók Lapjából 1955. január 1. óta átvett és megvalósított újtásokat is. A pályadíjak a következők: első díj 2000 forint, két második díj: egyenként 1500 forint, három harmadik díj: egyenként 1000 forint, két negyedik díj: egyenként 500 forint. A pályadíj az újtási díjra való igényt nem érinti.

A pályázóknak 1956. január 10-ig kell pályázatukat és a vállalatuk igazgatója által hivatalosan aláírt bizonylatokat „Tapasztalatcsere pályázat” megjelöléssel az Újtók Lapja szerkesztőségének (Bpest, V. Géza u. 2.) megküldeniük. A bizonylatoknak tartalmazniuk kell az újtás tárgyát, naplóját, továbbá, hogy a bevezetett újtást az Újtók Lapja melyik számából vették át, mikor valósították meg és az előkalkuláció szerint mekkora gazdasági eredményt érnek el vele. Közölni kell azonkívül a pályázó — vagy kollektív munkánál a pályázók — nevét és beosztását is.

A pályázatok elbírálását az Országos Találmányi Hivatal és az Újtók Lapja szerkesztősége dolgozóiból kijelölt bírálóbizottság végzi, egyenlő esélyeknél figyelemmel a gazdasági eredményre. A bizottság fenntartja magának a jogot, hogy indokolt esetben megossza, felemelje, vagy csökkentse a pályadíjakat. Döntését az Újtók Lapja 1956. február 5. számában teszi közzé. Ezután az Országos Találmányi Hivatal a nyertesek pályadíját vállalatuk vezetőségéhez utalja át és az igazgatókat kéri fel majd arra, hogy ünnepélyes keretek között osszák ki az érdekelteknek. A pályázatról az Országos Találmányi Hivatal propaganda osztálya és az Újtók Lapja szerkesztősége ad felvilágosítást. Az Országos Találmányi Hivatal és az Újtók Lapja reméli, hogy az újtási előadók, újtók széles köre vesz részt ebben a vetélkedésben, szem előtt tartva a párt által kitűzött feladatokat a munkatermelékenység emelése, az önköltségcsökkentés és anyagtakarékosság terén.

Hírek

Az É. M. Mélyépítési Tervező Vállalatnál Rédey György és Veszelák Róbert javaslatot nyújtottak be védőcsatorna építésére íves előregyártott fedőelemekkel. Az újtás lényege, hogy a helyszínen betonozott alaplemezen összeszerelik a csővezetékeket, azután emelik rá a előregyártott íves betonelemeket. Az egymás mellé helyezett elemek hornyalt cementhabarccsal töltik ki. Az újtás előkalkulált évi gazdasági eredménye 450 ezer forint. Besnyői Iván és Körösmezel László kétszintes ülepítőmedence alkalmazását javasolta. Az újtás következtében függőleges átfolyású ülepítőt alkalmaznak, ezáltal az iszaptér az ülepítőtér körül, azzal egyszinten nyer elhelyezést. Az újtás előkalkulált évi gazdasági eredménye 670 ezer forint. Molnár Dénes és Szakáll Kálmán mélyfúrású kutak katódvédelmére nyújtottak be javaslatot. Eddig a fűrt kutaknál a katódikus védelmet nem használták. Az újtás következtében 150 ezer forint évi megtakarítás várható. Böröcz Imre és Papp László a kutak felúszásának megakadályozására nyújtottak be javaslatot: az előkalkulált évi megtakarítás 200 ezer forint. Papp László a súlyosított kutakban tölcseralakú medence kialakítását javasolta, elhagyja a vasbeton féklemezt. Ezenkívül a kivitt sorrend helyes megválasztásával csökkent a víz alatt öntött beton mennyiségét. Az újtás révén 3—400 ezer forint évi megtakarítás várható.

★

A Gázkészülékgyártó Vállalatnál Prohászka Vilmos és Vajda Német József a 2 köbméteres gázmérőknél alkalmazott membrán-gyűrűk szabásának módosítására nyújtottak be javaslatot. Az újtás évi 41 ezer forint megtakarítást eredményezett. Az újtók 2200 forint újtási díjat kaptak.

★

A Csomagolóanyag Gyárban Vas Károly a talpas zacskóknál anyagtakarékosságot célzó újtást nyújtott be. Az újtás révén a vállalat 43 ezer forint megtakarítást ért el. Az újtóknak 1800 forint újtási díjat fizettek ki. Tauer Antal és Kínöl Imre javasolták, hogy a kekszes zacskók hosszragasztására olcsóbb ragasztóanyagot használjanak, a minőség az újtás révén nem romlik. Az előkalkuláció szerint így 24 ezer forint évi megtakarítást érnek el.

★

A Cipőnagykereskedelmi Vállalatnál Flór László, Gál László és Bárdi Márton a külföldről behozott parafa helyett az elkékvő sertáshasítás-hulladékból készítenek talpbetéteket. Az újtás jelentékeny deviza-megtakarítást eredményez, emellett a talpbetétek tartósabbak és olcsóbbak, mint a parafából készültek. Az újtók 3000 forint újtási díjat kaptak. Gál László és Csizmadia Imre a balcancsoknak csomagolás nélkül való postal szállítására nyújtottak be javaslatot. Az újtással nagymennyiségű csomagolóanyagot takarítanak meg. Az újtóknak 1000 forint eszmel díjat fizettek ki.

★

A Nemez- és Rostfeldolgozó Házilipari Szövetkezetnél igen élénk az újtómozgalom. 1955 első felében a benyújtott javaslatok alapján 487 ezer forint megtakarítást ért el a szövetkezet és ugyanezen idő alatt 17 ezer forint újtási díjat fizetett ki. A szövetkezetnek két sztahanovista újtója van, akik újtásalkkál nagyban hozzájárultak a kitűnő eredményhez. Deusch Mártonné hulladékcsíkoknak blúz készítésére való felhasználását javasolta. Az újtás anynyira bevált, hogy az így készült blúzok exportra is alkalmasak. Javasolta továbbá, hogy hibás és használt molnóból fürdőkötenyeket készítsenek. Ezzel a két újtásával a szövetkezetnek egy év alatt 249 ezer forint gazdasági eredményt biztosított. Pataki Lajos sztahanovista újtó 8 újtási javaslatot nyújtott be, amelyek révén a szövetkezet 89 ezer forint megtakarítást ért el.

vitás kérdés és lazaság merült fel a múltban a kutatóintézeti és tervezőintézeti dolgozók újításaival kapcsolatban. Nem egyszer fordult elő, hogy a tervezőintézetnél megrendelt feladat kidolgozása során az intézet valamely dolgozója újítási javaslatot nyújtott be a hibásan elkészített terv javítására és magas díjköveteléssel lépett fel. Ugyancsak számos esetben merült fel vita olyan újítási javaslattal kapcsolatban is, amelyet egyes kutatóintézeti dolgozók tématerülvükben szereplő feladatok kidolgozása során tettek meg. Az új rendelet szelleme azt követeli, hogy az említett dolgozók kutatóintézeti, illetve tervezőintézeti működésük során hivatalból, legjobb tudásuk szerint alkalmazzák az új technikát. Helytelen az a nézet, amely szerint az eddigi műszaki szint megtartása és az eddigi megoldások alkalmazása kielégítő munkának számít e dolgozók részéről. A népgazdaság érdeke jogosan megkívánja tőlük, hogy minden új üzemi előrehaladást biztosítsanak az eddigi legjobb belföldi üzemhez képest, termelékenység, minőség, illetve önköltség szempontjából. Ennek megfelelően ilyen munkaköröknél a hivatalos munka keretén belül kell biztosítani az eddiginél magasabb műszaki szintet.

El kell azonban oszlatni azt a félreértést, mintha a kutatóintézeti és tervezőintézeti dolgozókat ez az intézkedés kirekesztette volna az újítómozgalomból és mintha ezzel őket fizetésük fejében „állami újítókká” minősítette volna. Hiszen eddigi újítási tevékenységük körét ez a rendelkezés csak kis mértékben érintette, mert csupán kifejezetten az intézet tématervében, illetve munkaprogramjában szereplő feladatokkal összefüggő javaslatok megtétele kötelességük. Ha pl. egy daruszerkesztő mérnök olyan új daruszerkezetre tesz javaslatot, amelyre konkrét rendelkezés, illetve munkatervi kötelezettség az intézetnél nem áll fenn, úgy ez teljes értékű újítás. Ugyanígy a kutatóintézeti dolgozó sincs szakterületéről kiszorítva, mert pl. gyógyszer-vegyészeti kutatók csupán azon gyógyszerrel kapcsolatos javaslatokat kötelesek hivatalból megtenni, amelyek kifejezetten az érvényben levő tématervben szerepelnek. A kutató a szakterületéhez tartozó más gyógyszerre vonatkozóan adhat be újítási javaslatot. Ez a rendelkezés tehát az újítási tevékenységet ilyen munkaköröknél a szorosan vett hivatali feladatokon túl, de a szakterületükkel összefüggő problémákra irányította, amely az érintett dolgozók továbbfejlődése szempontjából is kívánatos, eltekintve a kérdés erkölcsi oldalától.

4 A lazaságok kiküszöbölésére irányul az az intézkedés, hogy újítási díjat a jövőben csak a ténylegesen elért eredmények alapján lehet kifizetni. A tényleges eredmény megállapítását pedig a már említett 14/1955. P. M. számú rendelet szakszerűen, egyöntetűen és népgazdasági szemléletet kifejező elvek szerint határozza meg. A díjazás bázisának, mértékének, kifizetési idejének megállapítása és annak a tényleges eredményhez való kapcsolása a bizonylati elv érvényesítése mellett, az újítót jogosan megillető díjazás biztosításán túlmenően azt is eredményezni fogja, hogy az elért eredmények a népgazdaság érdekében hasznosíthatókká válnak.

5 Az ügyviteli ésszerűsítést megszüntette az új rendelet. Az ilyen jellegű újítások után azonban a jövőben is lehet újítási díjat fizetni, ha ténylegesen kimutatható anyag- vagy bérmegetakarítás mutatkozik a javaslat megvalósítása folytán. Az ügyviteli ésszerűsítéseknél jelentkezett az eszmei díjazások zöme, éppen ezért helyes volt ezt a kategóriát megszüntetni és az igazgató jutalmazási hatáskörébe utalni.

6 Az erkölcsi tisztaság fokozott biztosítása érdekében írta elő a rendelet, hogy a szakszervezetek társadalmi ellenőrzést végezzenek az újítómozgalom területén. A szakszervezetek az ügyintézés részleteiben ellenőrizhetik és jogosultak ennek során az újítási ügyekbe betekinteni. A szakszervezetek meghallgatásával lehet csak javasolni közreműködői jutalmat; a minisztériumi és táltalmányi hivatali döntőbizottságokban a szakszervezetek képviselői is helyet foglalnak; a szakszervezeti újítási bizottságokat a szakszervezetek szervezik; közvetlenül részt vesznek a mozgalom propagandájában és menetközben felmerülő hiányosságok kiküszöbölésében. Az újítótevékenységgel összefüggő mozgalmi feladatokat a szakszervezetek irányítják. Komoly biztosítékot jelent az erkölcsi tisztaság fokozott megóvására a szakszervezetek erőteljes bekapcsolása ezekbe a feladatokba. Ezt a kérdést egyébként Fock Jenő elvtárs a SZOT titkára, az Újítók Lapjának legutóbbi számában részletesen megvilágította.

d) A vállalatok és állami szervek új feladatai

1 A rendelet kimondja — mint ezt korábban már érintettük —, hogy az újítási ügyekkel való foglalkozás a gazdasági munka szerves részét képezi. Ezáltal meg kell szűnnie annak a gyakori helytelen szemléletnek, hogy az újítási ügyekkel való foglalkozás társadalmi munka.

2 Az újítási előadók hálózatának merev rendszere megszűnik. A függetlenített újítási előadókat nem az üzemi létszámától függően kell beállítani, hanem a minisztériumnak lehetősége van arra, hogy rugalmasan, a tényleges szükségleteknek megfelelően rendezze ezt a kérdést. Pl. nagyobb vállalatoknál akár újítási iroda is felállítható, míg kis vállalatoknál, ahol kevés az újítási javaslatok száma, ott az újítási előadó egyéb munkával is megbízható.

3 A főmérnöknek a jövőben be kell építenie a műszaki fejlesztési tervbe a bevezetésre elfogadott újítási javaslatokat. A nagyobb jelentőségű újításokat jelentenie kell a minisztériumnak, hogy biztosítani lehessen a bevezetés előfeltételeit. Az új rendelet szerint a kivitelezéshez szabatos műszaki rajz, illetve leírás szükséges — ezt hivatalból kell a főmérnöknek biztosítani, nem pedig az újítóknak kell elkészítenie. E téren segítséget ad a rendelet, amennyiben a vállalat beralapjától és túlórákeretétől függetlenül, akár túlórában is el lehet az ilyen munkákat végeztetni.

4 A rendelet megkönnyíti a nagyobb jelentőségű újítások bevezetését, mert a minisztériumok feladatává teszi az újítások bevezetéséhez szükséges anyagi feltételek tervszerű biztosítását. A műszaki fejlesztési osztály vezetőjének rendszeresen be kell számolnia a miniszter műszaki tanácsa előtt az általa nyilvántartott nagyjelentőségű újítások bevezetésének állásáról. Az iparigazgató gondoskodni köteles az iparág újítási feladatterv kidolgozásáról és annak a vállalati feladattervekbe való beépítéséről. Biztosítani kell a nagy jelentőségű újítások bevezetését, továbbá döntenie kell az igazgatóság hatáskörébe utalt kísérletek lefolytatása tárgyában. Ellenőriztetnie kell az alárendelt szerveknél működő kísérleti műhelyekben és az erre a célra kijelölt üzemekben folyó kísérleteket.

5 A minisztérium újítási döntőbizottsága a vitás újítási kérdésekben eddig nem volt végső fórum. Az ügyekben történt döntést kifogásoló újítók a legtöbb esetben az OTH döntőbizottságához fordultak, ahol az ügyek feltorlódtak. A minisztérium felelősségét fokozza és önállóságát e téren biztosítja az, hogy a jövőben ilyen ügyekben általában végső fórum a minisztériumi döntőbizottság. Annak ülésén az OTH képviselője részt vehet. Az ügyet csak abban az esetben tárgyalja az OTH mellett szervezett döntőbizottság, ha nyilvánvaló törvénysértésről, vagy közérdekű elvi kérdéssről van szó.

lyásolhatja a továbbfeldolgozó vállalatok eredményét. Ez a rendelkezés jó fegyver az újítómozgalomban eddig gyakran megnyilvánult és káros szüklátó körű vállalati szemlélet ellen.

6 Hibák voltak a mozgalmi statisztikában is. Az OTH és a KSH az új rendelet alapján máris kidolgozta azt a rendszert, hogy a jövőben milyen módon kell a mozgalom főbb mutatóit megállapítani és népgazdasági szinten összesíteni. Ez nagy segítséget ad a mozgalom alakulásának ellenőrzésében és az eredmények reális értékelésében.

7 Az új rendelet megszüntette az 1979/1954. sz. rendelettel biztosított — a beralapításhoz viszonyított 1 százalékos külön pénzügyi fedezetet, amely az újítások kivitelezésére szolgált és azt 0,5%-ra szállította le. De egyben lehetővé tette, hogy az egyes üzemek tényleges szükségletüknek megfelelő mértékben vehessék igénybe ezt a forrást. Kiderült ugyanis, hogy az egyes minisztériumok összvállalati beralapításhoz viszonyítva az eddigi maximális felhasználás 0,4% körül mozgott. Míg ezen belül egyes vállalatok nem merítették ki ezt a lehetőséget, addig mások lényegesen túllépték. A minisztériumi szinten engedélyezett 0,5% tehát a legtöbb esetben bőségesen elegendő. A minisztériumnak viszont szabad keze van abban, hogy a tényleges szükségletnek megfelelően — indokolt esetben 2%-on felüli mértékben is — biztosítsa az újítások kivitelezéséhez szükséges pénzügyi keretet. Ilyen módon az egyes vállalatok szükségleteit ezentúl jobban ki lehet elégtíteni és a népgazdasági tervezés követelményei is kielégítést nyernek. Az engedélyezés során a minisztérium bizonyos tartalékokat is képezhet, amely biztosítékot jelent olyan találmányok és nagyobb jelentőségű újítások megvalósítására, amelyeket eddig pénzügyi fedezet hiányában csak nagy idővesztéssel vagy olykor egyáltalán nem valósítottak meg. Az OTH a jövőben értékes találmányokkal kapcsolatban javaslatot fog tenni az illetékes minisztérium műszaki fejlesztési főosztályának, hogy azok megvalósítását ebből a tartalékból tegye lehetővé. Ez is elősegíti majd az új technika gyorsabb ütemű bevezetését.

8 A műszaki színvonal emelése szempontjából az új rendelet nagyjelentőségű változást hozott, amikor véget vetett a minőségrontó újítások elfogadásának és bevezetésének. Csak kivételes esetben, a népgazdaság érdekében és csak miniszteri engedéllyel lehet minőségrontó újítást elfogadni. Az újítási díjat ilyen esetben a díj 50%-áig is lehet szállítani. Ez a rendelkezés tehát kizárja az újítások köréből azokat a javaslatokat, amelyek csak látszateredményeket adnak és újítóink figyelmét határozottan a műszaki színvonal emelését eredményező minőségjavítás felé irányítja.

b) Új ösztönzések az újítások díjazásában

1 Az új rendelet szerint ugyan általában megmaradt a maximális 100 ezer Ft-os újítói, illetve 200 ezer Ft-os feltalálói díj, azonban a különösen értékes és évi 4,5 millió forintot lényegesen meghaladó eredménnyel járó újítások vagy találmányok esetében a Minisztertanács elnöke felső határ nélkül állapíthatja meg a díjakat az illetékes miniszter és az OTH elnökének javaslatára.

2 A felső határokon belül a rendelet lehetőséget ad az eddigi újítási díjnak akár 50%-os felemelésére is, attól függően, hogy az elért népgazdasági eredmény mellett a minőség milyen mértékben javul. Ez azt jelenti, hogy a népgazdaság szempontjából legértékesebb újításokra ösztönözzük újítóinkat.

3 Eddig nem rendezték a feltalálónak járó díjazás kérdését a találmányok külföldi értékesítése esetén. Az új rendelet alapján a feltalálót a tiszta bevételből 5—30% illeti meg. Abban az esetben is díjazandó a feltaláló, ha a találmány ellenértéke nem pénzbevétel, hanem pl. műszaki dokumentáció. A díjat egy összegben kell a találmány jelentőségéhez mérten megállapítani és folyósítani. A feltalálók ösztönzésére irányul az a rendelkezés is, hogy ha bevezetett újításra ad az állam szabadalmat, a jövőben nem egy évi újítási díjat kell a feltalálónak fizetni, mint eddig, hanem kétévi feltalálói díjat.

4 Az újítómozgalom egyik nagy nehézségén segített az új rendelet azzal, hogy elrendelte az újítások bevezetésénél kiválóan közreműködők jutalmazását. Az újítások bevezetését szorgalmazó újítók ugyanis sok esetben nemcsak a maradisággal küzdöttek, hanem a bevezetés anyagi feltételeinek hiányával is. Az újítások bevezetése rendszerint többletmunkával jár, de eddig semmit sem biztosítottak azok számára, akik az újítás megvalósításában eredményesen működtek közre. Emiatt az újítók gyakran részesedést ígértek olyanoknak, vagy társszerzőknek vették be azokat, akik újításuk bevezetésében segédkeztek. A közreműködői jutalom rendszere a Szovjetunióban és a Kínai Népköztársaságban bevált. A mi újítómozgalmunkban is nagy eredmények várhatók abból következőleg, hogy most már nemcsak az újítók, hanem más személyek érdeke is az újítások bevezetése. Az átlagon felüli teljesítménnyel közreműködők munkakörre való tekintet nélkül részesíthetők a jutalomban — ez az újítási díjtól független, annak 15—20%-áig terjedő összeg. A viták megelőzése céljából a megvalósító szerv vezetője és a szakszervezet együttesen teszi a jutalmazási javaslatot a felettes szervnek. A felettes szerv hivatalból kivizsgálja, hogy az igazgató vagy főmérnök, esetleg vállalaton kívüli dolgozók milyen ered-

ménnyel működtek közre az újítás bevezetésében és a jutalomban való részesedésüket ennek megfelelően állapítja meg.

5 Az újítók anyagi ösztönzésének fokozását jelenti az a rendelkezés is, hogy a tapasztalatcsere keretében átvett javaslatokért járó díjakat ezentúl az első bevezetéstől számított egy év helyett, két éven belül lehet folyósítani.

c) Az újítómozgalom erkölcsi tisztaságának biztosítása

1 Az erkölcsi tisztaság kérdéséhez tartozik először is az a már említett rendelkezés, amely a minőségrontó újításokat ezentúl általában kizárja a mozgalomból.

2 Megszűnt a helytelennek bizonyult „előlegesdi” rendszer is. Az előlegesdi nem egy megtévedt újítót ösztönzött arra, hogy komoly újítások helyett, több kisebb értékű újítást nyújtson be, mert így — azok elfogadása esetén — az előlegek összegezésére révén több pénzhez jutott. Ártott a mozgalom tekintélyének, hogy pl. a múlt évben elfogadott, de be nem vezetett kb. 30 ezer javaslat után felvett újítási díjelőlegek mögött eredmény nem állott. Az előlegesdi rendszert egyes vezetők arra használták fel, hogy értéktelen javaslatok laza elbírálásával némely kiszemelt dolgozónak időnként pénzbeli juttatást adjanak. Az új rendelet véget vet ennek a lazaságnak, amikor kimondja, hogy az újítási javaslat után járó újítási díj első részletét nem az elfogadás után 8 nappal, hanem a bevezetéstől számított 8 nap után kell kifizetni. Az előlegesdi felszámolása a lazaság megszüntetésén felül azzal a pozitív eredménnyel is jár, hogy az újítók fokozottabban segédkeznek majd a bevezetésnél, mert az újítási díjat csak bevezetett újítás után lehet fizetni.

3 A régi rendelet a munkaköri kötelezettség kérdését nem határozta meg világosan. Emiatt sok lazaság és visszaélés keletkezett. Az új rendelet világosan kimondja, hogy a vezetőnek, a főmérnöknek, a főkönyvelőnek továbbá az irányítószerv szakelőadójának és a nála magasabb beosztásban dolgozónak hivatalból kötelessége munkaterületével összefüggő olyan megoldások javasolása, amelyet iparági viszonylatban már alkalmaznak. Ugyancsak teljes mértékben munkaköri kötelességük az alkalmazó szerv munkaprogramjában szereplő feladatokkal összefüggő javaslatok megtétele a kutatóknak, tervezőknek, szerkesztőknek, technológusoknak, stb., akik tehát kifejezetten új eljárások, tervek, konstrukciók kidolgozására, ellenőrzésére, módosítására vagy javasolására vannak alkalmazva. Ezeknek a dolgozóknak tehát teljes mértékben munkaköri kötelességük a rájuk bízott feladatokkal összefüggő javaslatok megtétele, kivéve a találmánynak minősülő javaslatokat.